

Mēs Latvijā noteikti esam lāčiem rada – ja ne lāča ausis vai lāča spēks, tad vismaz lāča miegs. Pārmaiņas, ko pirms četriem gadiem ierosināja Eiropas Komisija, beidzot sasniegušas arī Latvijas ausis: līdz nākamajam gadam vieglo, līdz 50 mikronu jeb 0,05 mm biezo maisiņu patēriņš ievērojami jāsamazina, un vēl vairāk tas jāsamazina nākamo piecu gadu laikā. Samazinājums neattiecas uz maisiņiem, kuru materiāla biezums nepārsniedz 15 mikronus (ļoti vieglās plastmasas iepirkumu maisiņi), kas domāti vaļējas pārtikas iesaiņošanai higiēnas nolūkos.

Lielveikali biedē, pircēji šausminās, sak, kur mēs tagad liksim produktus? Daži gan iesaka nomierināties, jo mazos maisiņus pārmaiņas neskar.

Cik ļoti mums vajag lietu, kuras darba mūžs ir vien 20 minūtes, bet kas pēc tam 100 gadu piesārņo vidi un apdraud dzīvniekus? Mūsu senči bez tiem iztika – Eiropā plastmasas maisiņi parādījās pirms gadiem 40, pie mums vēl vēlāk, bet nu dzīve bez tiem ir neiedomājama.

Kāpēc maisiņi ir labi? Tie ir lēti, viegli, labi dara savu darbu. Ideāli tirdzniecībā produktu iepakojšanai!

Kāpēc maisiņi ir slikti? Tos ražo milzīgos apjomos, un, lai gan dabā nokļūst tikai neliela daļa (pāris procentu), tas ir ļoti daudz. Tos nevar pārstrādāt, jo atkritumu šķirošanas mašīnas tos neatpazīst, tie sprūst iekārtās un ir tik viegli, ka pārtaisīt lietojamā materiālā ir neizdevīgi. Labākajā gadījumā tos varētu sadedzināt. Tātad tie nemaz nav «apritīgi». Vējš tos aizpūš vidē, upēs, kur tie tiek aiznesti jūrās. Dabā tie nesadalās, pareizāk sakot – jāgaida 100 gadu, kamēr tie noārdās.

Plastmasas piesārņojums vidē kļuvis par samilzušu problēmu – aptuveni 150 miljonu tonnu plastmasas mēslu jau peld jūrās un okeānos, un katru gadu aptuveni 5–10 miljoni tonnu nāk klāt. Aptuveni 80 procenti plastmasas piesārņojuma jūrā nonāk no sauszemes, pārējo daļu atstāj jūras transports un zvejniecība. Klusajā okeānā veidojas grandiozas plastmasas salas – viena ir tikpat liela cik Meksika. Plastmasas druzas tiek arī izskalotas un rada galvassāpes jūru un okeānu piekrastes valstīm, kuru pludmalēs katru gadu sarodas aizvien vairāk atkritumu. Protams, problēma nav tikai plastmasas maisiņos – jūrā nokļūst arī citi iepakojuma veidi un plastmasas

lietas, tostarp mikroplastmasa, bet, tā kā plastmasas maisiņi ir daļa problēmas, likumdevējs vēlas tos ierobežot.

Jūras dzīvnieki un putni plastmasas maisiņus un citus plastmasas priekšmetus sajauc ar medījumu un apēd. Piemēram, mazais, caurspīdīgais plastmasas maisiņš jūras ūdenī izskatās pēc medūzas. Ziemeļjūrā zinātnieki novērojuši, ka atkarībā no reģiona 40–90 procentu jūras putnu vēderos ir plastmasas priekšmeti, un ar katru gadu to skaits aizvien pieaug.

Klusajā okeānā pētnieki trešdaļas pētīto zivju vēderā atraduši kādu plastmasas gabalu. Pavasarī Norvēģijā izskalotā vaļa vēderā bija 30 plastmasas maisiņu! Plastmasu saēdušies, dzīvnieki slimo un mirst, jo plastmasa aizsprosto zarnas.

Aizliegums strādā!

Daudzās pasaules valstīs plastmasas maisiņi jau ir aizliegti – pirmā bija Bangladeša 2002. gadā, tai sekoja Ruanda, Ķīna, Taivāna, Maķedonija un Kenija. Daudzās valstīs ir ierobežota šādu maisiņu izmantošana vai piemēroti nodokļi. Un tie strādā! Ieviešot plastmasas maisiņu nodokli Īrijā, par 95 procentiem samazinājās to piesārņojums vidē. Līdzīgi Kalifornijā, Sanhosē, pēc maisiņu aizlieguma ievērojami – par 60–90 procentiem – samazinājās to daudzums vidē: upēs, lietūs un notekūdeņu drenāžas sistēmās, uz ielām.

Jābūt uzmanīgiem arī ar alternatīvām. Latvijā par videi draudzīgu uzskata oksiplastmasu, tai pat piešķirta nodokļa atlaide. Tā ir parastā plastmasa, kam pievienoti metālu joni, un gaismas ietekmē tā sadalās putekļos – it kā labi, bet tās putekļi tāpat piesārņo dabu, un Eiropā to par alternatīvu vairs neuzskata.

Ko likt vietā?

Vislabākā alternatīva tomēr ir vairākkārt lietojamie maisiņi un iepirkumu somas. Arī bioplastmasa der, un to iesaka īpaši marķēt, lai katram ir skaidrs, ka tā jānodod rūpnieciskajā kompostā kopā ar bioloģiskajiem atkritumiem.

Lai gan pavisam mazajiem maisiņiem ir paredzēts izņēmums, būtu ieteicams samazināt arī to patēriņu. Vai ir videi draudzīgas alternatīvas? Jā, dārgākas – papīrs vai bioplastmasa, vai tāds iepakojums, ko izdevīgi pārstrādāt. Vai vairākkārt lietojams, ko katrs no mums var paņemt līdzī uz veikalu: auduma maisiņi, kuros var salikt dārzeņus un augļus, vai vairākreiz lietojamas kārbīņas gaļai un sieram. Saki, neērtāk? Bet kas gan ir mūsu, pircēju, neērtības pret to, ko mūsu atkarība no maisiņiem nodara putniem un zivīm?

Maisiņi nav tikai «ārzemju» ūdeņu problēma – Vides izglītības fonda vadītājs Jānis Ulme stāsta par kampaņas «Mana jūra» novēroto jūras piekrastē Latvijā: «Pēc sešu gadu kopējiem izpētes datiem, plastmasas maisiņu kopējais īpatsvars no visiem atkritumiem piekrastē ir aptuveni 10 procentu. Tā ir «populārākā» frakcija uzreiz aiz «neidentificējamiem plastmasas gabaliem». Arī, ja rēķina pa gadiem, plastmasas maisiņi gozējas topu augšgalā un to īpatsvars kopējā atkritumu skaitā ir tikai audzis – no 6,9 procentiem 2012. gadā līdz 15,5 procentiem 2017. gadā.»